

Je moet roeien met de riemen die je hebt! **Kaderleden van FNV Bondgenoten ondersteunen de versterking van onafhankelijke vakbonden in Wit-Rusland**

Inleiding

Een groepje actieve leden- en oud-bestuurders van de metaalafdeling van FNV bondgenoten heeft zich verenigd in de werkgroep Oost-Europa. Zij willen hun kennis en ervaringen delen met kaderleden uit Oost-Europese landen en zo hun steentje bijdragen aan de strijd van hun collega's. En dat is makkelijker gezegd dan gedaan. De onafhankelijke vakbonden in landen als Rusland, Oekraïne en Wit-Rusland worden op allerlei manieren tegengewerkt door de bedrijfsleiding en de "officiële vakbonden", die vaak nauwe relaties onderhouden met de politieke machthebbers. Deze personen zijn gebaat bij passieve en meegaande werknemers die de bestaande machtsverhoudingen zo min mogelijk aan de kaak stellen. Vakbondsactivisten die zich wel bezighouden met het organiseren van werknemers op de werkvloer wordt op allerlei manieren het leven zuur gemaakt. Zij worden voortdurend in de gaten gehouden en zijn vaak het doelwit van chantage en bedreigingen.

Van 14 tot en met 17 december 2006 brengen Klaas Zwart en Cevdet Tuluk van de werkgroep Oost-Europa een bezoek aan de onafhankelijke vakbond BKDP in Wit-Rusland. Dit in het kader van een project dat door Bondgenoten wordt gefinancierd en dat wordt uitgevoerd in samenwerking met TIE - Netherlands. Het project bestaat uit een reeks trainingen voor vakbondskaderleden aan de basis. Door mee te doen aan deze trainingen leren zij de kneepjes van het echte vakbondswerk: onderhandelen, organiseren en motiveren. Ook maken zij kennis met wettelijke overeenkomsten waar zij een beroep op kunnen doen. Een belangrijk deel van deze trainingen vormt de uitwisseling met Nederlandse kaderleden die worden uitgenodigd om iets over het onderwerp van desbetreffende training te vertellen. Dit keer gaat het over CAO onderhandelingen.

Het werk van de BKDP

Wit-Rusland staat bekend als de laatste dictatuur in Europa. Het land wordt in een ijzeren greep gehouden door president Alexander Loekasjenko die sinds 1994 aan de macht is. Dankzij een

gemanipuleerd referendum en vervalste parlamentsverkiezingen in oktober 2004 kan hij onbepert herkozen worden en beschikt hij over een oppositievrij parlement en een regering die trouw zijn dagelijkse bevelen uitvoert. Elk streven van burgers en organisaties naar vrijheid en onafhankelijkheid wordt door zijn autoritaire regime met repressie beantwoord. Soms met bruto geweld, vaak met sluipende bureaucratische middelen. Daarbij moeten vooral onafhankelijke vakbonden en media het ontgelden. Deze zijn in een voortdurende overlevingsstrijd gewikkeld.

De onafhankelijke vakbond in Wit-Rusland waarmee TIE en FNV samenwerken in dit project, de BKDP, houdt zich in de eerste plaats bezig met organisatie van de leden. Ze gaan de discussie met het management om de arbeidsomstandigheden en de machtsverhoudingen binnen bedrijven te veranderen. Dit in tegenstelling tot de officiële, door de staat gecontroleerde vakbonden, die voornamelijk diensten voor hun leden organiseren, zoals gratis vakantiereisjes en sociale voorzieningen.

De kritische kijk van de BKDP maakt de kaderleden niet geliefd bij het management en het regime. Door middel van allerlei regels wordt het hen moeilijk gemaakt om zich als vakbond ergens te vestigen, activiteiten te organiseren of publicatiemateriaal te verspreiden. Zo mag de oplage van een krant niet

meer zijn dan 300, moeten vakbonden om legaal te kunnen werken een adres hebben waarvoor ze goedkeuring moeten krijgen van het management en hebben arbeiders altijd een jaarcontract waardoor ze makkelijk ontslagen kunnen worden wanneer ze zich bezighouden met activiteiten waarvan de bedrijfsleiding niet gediend is.

“Het kantoor van de BKDP is onlangs verplaatst naar een flat in een buitenwijk van Minsk”, vertelt Cevdet Tuluk. “Onder druk van de regering kan de vakbond in de stad geen huurovereenkomst meer sluiten”. Ondanks deze moeilijke werkcontext zijn de kaderleden van de BKDP bereid te roeien met de riemen die ze hebben. Zij zijn inventief en proberen op allerlei manieren de officiële regels te omzeilen om hun vakbondswerk voort te kunnen zetten. Wat Klaas en Cevdet opvalt is de grote zorgzaamheid en onderlinge verantwoordelijkheid tussen de vakbondsleden. “En niet alleen onder hun eigen collega’s. Ook naar ons toe voelen zij zich zeer verantwoordelijk. Er wordt goed in de gaten gehouden of we alles wel goed begrijpen en of we het wel naar onze zin hebben”. Doordat de kaderleden zich ervan bewust zijn dat hun werk gevaarlijk is proberen ze echt voor elkaar op te komen. Ondanks de voortdurende dreiging van geheime politie en het risico dat bijeenkomsten worden afgeluisterd zijn ze niet achterdochtig. “Ze gaan open met elkaar om en proberen elkaar te helpen op alle mogelijke manieren”, aldus Klaas.

Het valt Klaas op dat er in vergelijking tot een paar jaar geleden meer “geheime” politie aanwezig is in Wit-Rusland. In plaats van openlijke repressie wordt er nu meer verborgen druk uitgeoefend op de onafhankelijke vakbonden. Ook merken Klaas en Cevdet op dat de mensen in Wit Rusland er redelijk welvarend uitzien. “Ze lopen er goed gekleed bij en er rijden veel westerse auto’s rond.” Deze ogenschijnlijke welvaart kan echter alleen in stand gehouden worden omdat Loekasjenko de hoge inkomsten uit de oliehandel tussen Rusland en het westen gebruikt om pensioenen en sociale voorzieningen voor werknemers hoog te houden. Hij probeert zoveel mogelijk mensen aan het werk te krijgen. De “zoethoudertjes” van Loekasjenko zorgen ervoor dat de bevolking in Wit Rusland zich passief opstelt ten opzichte van het regime. Zolang het goed gaat met de economie tolereert het grootste deel van de bevolking de dictatuur. De critici van het regime, waaronder de leden van de BKDP, hopen stiekem op meer weerstand. Voor hen zijn waardigheid, democratie en vooruitgang onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Werkbezoek en training

Het tweedaagse seminar waaraan Cevdet en Klaas bijdragen duurt twee dagen en vindt plaats in het karig ingerichte kantoor van de BKDP. Aan het seminar nemen 15 personen uit verschillende steden deel, waaronder vijf vrouwen: allen vakbondsbestuurders en kaderleden van uiteenlopende branches. De groep heeft een “jong” karakter. Dit komt voornamelijk omdat de BKDP nog een vrij nieuwe vakbond is. Oudere werknemers in Wit-Rusland blijven vaak hangen bij de oude bonden. Zij zijn gewend aan traditionele structuren en zijn minder kritisch.

De training gaat over een groot aantal onderwerpen. De deelnemers praten onder andere over de situatie

van de onafhankelijke vakbonden in Wit-Rusland en Nederland, wetten en regels waar zij zich aan moeten houden, CAO's en andere overeenkomsten. Ook wordt er ingegaan op manieren om kaderleden te betrekken in onderhandelingen op verschillende niveaus (bedrijf, sector en nationaal niveau), en wordt er gesproken over versterking van de BKDP. Ieder thema wordt in de groep besproken, waarna

de deelnemers in kleinere werkgroepjes worden onderverdeeld om dieper op de thema's in te gaan. Volgens Cevdet en Klaas is er sprake van een goede kadercursus. "De mensen staan echt open voor discussie". De dagvoorzitter heeft goede controle en er is een grote participatie van de deelnemers: "Iedereen doet actief mee en probeert zijn of haar steentje bij te dragen".

Klaas en Cevdet geven een presentatie over CAO-onderhandelingen. De Wit-Russische kaderleden reageren erg positief. Ze hebben veel vragen en zijn nieuwsgierig naar de manieren waarop Nederlandse kaderleden omgaan met onderhandelingen. Klaas en Cevdet gaan daarom ook wat dieper in op voorbeelden uit de Nederlandse praktijk. Zo vertellen zij bijvoorbeeld wanneer en hoe je een "troef" inzet om het management van bedrijven onder druk te zetten. Dat Nederlandse kaderleden het voor elkaar krijgen dat er claims worden ingediend bij bedrijven wekt bijvoorbeeld veel verbazing.

Ook brengen Klaas en Cevdet nog een bezoek aan de tractorfabriek in Bobruisk, een stadje ongeveer 150km ten zuidoosten van Minsk. Na een uitvoerige check bij de poort en een heftige discussie met de portier (in opdracht van de bedrijfsleiding) kunnen ze naar binnen om met de verantwoordelijke vakbondsvertegenwoordigers te spreken. "Voorwaarde is wel dat wij geen foto's maken", aldus Klaas en Cevdet. Onder toezicht van (naar later bleek) twee mensen van de veiligheidsdienst en de marketingmanager krijgen zij een rondleiding door verschillende productieafdelingen en het sport- en recreatiedeel van de fabriek. Na de rondleiding is er gelegenheid om met elkaar van gedachten te wisselen. Omdat de marketingmanager erbij is gaat het hierbij vooral over de resultaten van het bedrijf en minder over de arbeidsomstandigheden. Opvallend is dat de werknemers zorgvuldig omgaan met vragen en antwoorden. "Toen de marketingmanager zich terugtrok kwamen ook andere thema's aan de orde, zoals arbeidsomstandigheden maar vooral ook de houding van het bedrijf ten opzichte van de onafhankelijke vakbond". Maar, ook dan blijven de werknemers behoorlijk terughoudend. Volgens Klaas en Cevdet komt dit waarschijnlijk door de aanwezigheid van de veiligheidsdienst. Ondanks deze obstakels wordt er toch wederzijds veel informatie gewisseld.

De werkbezoeken van kaderleden van FNV Bondgenoten aan Oost-Europese collega's van onafhankelijke vakbonden leidt volgens Klaas en Cevdet tot veel goeds. "Het is positief dat binnen de trainingsprojecten mensen vanuit de werkvloer aan het woord worden gelaten. Met name omdat je hier spreekt over organisaties die nog in de kinderschoenen staan", aldus Klaas. En, "omdat je de moeite neemt ervaringen te delen en mensen te ontmoeten creëer je een internationale saamhorigheid. Vakbondsleden worden zich ervan bewust dat hun probleem overal ter wereld speelt." Doordat Nederlandse kaderleden meedraaien in de projecten krijgt de Wit-Russische vakbond ook erkenning. En de aanwezigheid van Nederlandse collega's is een versterking van de vakbond naar buiten toe. Ze hebben een back-up en worden eerder serieus genomen door het management of de overheid. Een heel concreet voorbeeld hiervan kwam naar voren tijdens het bezoek aan de tractorfabriek. "Omdat wij deel uitmaakten van de delegatie stond de bedrijfsleiding nog enigszins open voor de vakbond. Ze hielden nog een voet tussen de deur". Hierdoor beseft Cevdet hoe belangrijk zijn steun is.

Met dank aan

